

Euthanasie en het nieuwe paternalisme

14/10/2013 | Willem Lemmens

In enkele dagen tijd halen opnieuw twee gevallen van euthanasie de pers. Dergelijke persoonlijke getuigenissen spelen een belangrijke sensibiliserende rol. Een paar jaar geleden heette het nog dat 'het taboe' rond euthanasie moest worden opgeheven. Vandaag is de bevolking echter gesensibiliseerd. De verhalen in de media missen hun effect niet.

Men kan die bewustwording van de burgers, vooral van de ouderen, toejuichen. Eindelijk zijn we ver van het paternalisme van de arts-god en de morele verstikking van de schuldcultuur die al te lang het bewust beëindigen van zinloos geworden leven heeft verhinderd. Opvallend is wel dat euthanasie ook steeds meer geldt als waardige optie in een situatie die niets meer van doen heeft met ondraaglijk lijden bij een terminale ziekte. Levensmoeheid en psychisch uitzichtloos lijden worden steeds vaker ingeroepen als legitiem motief voor levensbeëindiging. In het getuigenis van Kris De Bruyne over zijn moeder (*De oktober*) heet het zelfs dat de huisarts zijn doorverwijzingsplicht verzaakte toen hij niet op de euthanasievraag inging. De arts oordeelde dat van terminaal lijden geen sprake was.

Het blijft echter de vraag op welke criteria de artsen zich baseren als ze noties als 'levensmoeheid' of 'uitzichtloos psychisch lijden' inroepen als legitiem motief om tot euthanasie te besluiten. Er is geen medisch handboek dat sluitende, objectieve criteria geeft. Het is aan de patiënt om een overtuigend verhaal te brengen dat veel verder reikt dan strikt medische indicaties over een nakend en onafwendbaar levenseinde. Wordt dit verhaal rationeel, consistent en bewust gebracht, dan geeft de wens van de patiënt een richtsnoer aan de arts die uiteindelijk oordeelt. Dit impliceert dat de euthanasiewet in feite de deur heeft geopend voor de 'dood op verzoek' en de arts in een nieuwe rol van paternalisme duwt. Hij of zij wordt de rechter die uiteindelijk aan zichzelf (mogelijk na overleg met gelijkgezinde confraters) het fiat geeft voor de uitvoering van de levensbeëindiging.

Dood op verzoek

De oorspronkelijke euthanasiewet wou in noodsituaties van ondraaglijk terminaal lijden een kader bieden. De praktijk vandaag evolueert echter in een andere zin. De dood op verzoek geraakt ingeburg in de collectieve moraal. Of hij nu oud en uitgeleefd is, of al jaren psychisch lijdt, de zelfbeschikkende patiënt wordt via de media gerustgesteld dat zijn autonoom gekozen dood zal worden gehonoreerd. Moeten zijn alle dokters en betrokkenen in de medische wereld wel zo gelukkig met de nieuwe rol die zij als beroepsgroep moeten opnemen?

De aarzeling om de euthanasiewet uit te breiden heeft hiermee allicht te maken. De arts wordt tot een nieuw soort paternalisme gedwongen, dat nu niet meer over de genezing van de zieke gaat, maar over de dood van potentieel elke medeburger die op consistente, beargumenteerde wijze vraagt om uit het leven te mogen stappen.